

Čínská osobní jména v českém kontextu

HANA TŘÍSKOVÁ, ZDENKA HEŘMANOVÁ

¹ Článek byl konzultován s bohemistkou Dr. Miloslavou Knappovou.

² Kučera – Zeman 1998, s. 3.

³ Původní text vznikl jako jeden z podkladových materiálů pro „Praktický seminář o přepisování a čtení čínštiny“. Byl určen pracovníkům médií a konal se 4. 5. 2011. Pořádala jej Česko-čínská společnost ve spolupráci s Orientálním ústavem AV ČR.

⁴ Osobní jméno je vlastní jméno, které identifikuje určitou jedinečnou osobu. Mívá dvě složky. Jednak rodné jméno, tj. „jméno zapsané po zrodu“ (viz např. heslo „jméno rodné“ – *Encyklopedický slovník češtiny* 2002, s. 205), vybírané rodiči při narození dítěte (angl. *given name*, eventuálně *first name*). Dříve se označovalo jako křestní jméno; tohoto pojmu se stále běžně užívá, ač dítě nemusí být křtěno. V administrativní praxi se označuje prostě jako jméno. Druhou složkou je dědičné příjmení (angl. *surname*, *family name*, *last name*).

⁵ Podoby čínských slov a jmen uvádíme takto: na prvním místě je standardní český přepis čínštiny: např. *sing*. V hranatých závorkách následuje podoba v čínské přepísané abecedě *pinyin* (kurzivou, tóny neuvádíme): [*xing*]. Poté je uvedena znaková podoba: 姓. Pozor, český přepis klade mezi slabiky jednoho slova spojovník (např. *šen-me „co“*, nebo jméno Wang Jü-ning), zatímco abeceda *pinyin* je píše dohromady (*shenme*, *Wang Yuning*).

Wang Kuo-li, Wang Tüan, Mao Zedong, Xi Jinping... to všechno jsou možná čínská osobní jména. Čech se v nich špatně orientuje. Která složka představuje příjmení? Jde o ženu, nebo o muže? Proč se jméno někdy skládá ze dvou slabik, někdy ze tří a někdy ze čtyř? Která forma je nejběžnější? Proč je mezi některými slabikami spojovník? Můžeme jména skloňovat? Jak se správně vyslovují? Je Mao Ce-tung a Mao Zedong jedna a táž osoba? Čínská jména mají zkrátka strukturu, způsob tvoření, zápis i zvukovou podobu zcela odlišné, než na jaké jsme zvyklí v evropských jazycích. Při jejich uvádění do českého kontextu proto často vznikají potíže. Cílem tohoto článku je seznámit českého čtenáře se stavbou čínských osobních jmen a poradit mu, jak s nimi v českém prostředí nakládat.¹

Jestliže se v českém kontextu (ať již mluveném či psaném) objeví osobní jméno cizího původu, vznikají rozličné potíže: s jeho psanou podobou, výslovností, skloňováním, u ženských jmen s případným přechylováním. V publikaci *Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině* se k tomuto problému píše: „Jednou z oblastí, které uživatelům českého jazyka činí potíže, je výslovnost a skloňování cizích vlastních jmen... skutečný stav, jak je aplikovaný např. v současných masmédiích, se [od doporučení jazykových příruček] nezdá odlišuje a výsledkem je jistá rozkolísanost.“² Týká se to samozřejmě i osobních jmen čínských. Náš článek může být ku pomoci každému, kdo se s nimi setkává. Strukturu čínského osobního jména přiblíží čtenáři první část článku (oddíly 1.–3.), která má výkladový

charakter. Koncipovala ji Z. H. a doplnila H. T. Může zaujmout sinologa, bohemistu i běžného českého mluvčího. Konkrétní návody, jak si s čínskými jmény poradit, přináší druhá část článku: oddíl 4. nazvaný Čínská osobní jména v českém kontextu. Zpracovala ji H. T.³

1. Čínské osobní jméno a jeho složky

V čínských osobních jménech lze identifikovat dvě složky, které jsou obdobou rodného (tj. křestního) jména a příjmení, tak jak je známe např. z češtiny.⁴ Pokud jde o pořadí složek, v evropských jazycích je rodné (křestní) jméno na prvním místě, příjmení je na místě druhém. Opačné pořadí má jen maďarština, např. Kovács Imre. V čínštině je pořadí složek jména obdobné jako v maďarštině – příjmení je na prvním místě (stejně je tomu v japonštině, korejštině nebo vietnamštině). Dnešní čínská jména jsou utvořena ze složky *sing* [xíng] 姓 (též *sing-s'* [xíngshì] 姓氏) a ze složky *ming-c'* [míngzì] 名字 (v čínské administrativní praxi, např. ve formulářích, je uváděno pouze jako [*ming*] 名).⁵

Sing

První složka čínského jména, *sing* [xíng] 姓, se dá ztotožnit s českým pojmem „příjmení“. Termín *sing* znamená „jméno rodové“, „jméno rodu“, resp. slovesně „mít rodové jméno, jmenovat se“. Tedy např.: Ni *sing* šen-me? [*Ni xing shenme?*] 你姓什么? „Jaké je tvé příjmení?“ Nebo zdvořile: Nin kuej *sing*? [*Nin gui xing?*] 您贵姓? „Jaké je Vaše ctěné příjmení?“ Wo *sing* Liou. [*Wo xing Liu.*] 我姓刘. „Moje příjmení je Liou.“ Absolutní většina čínských příjmení je jednoslabičných, např. Wang [*Wang*] 王, Li [*Li*] 李. Dvojslabičná příjmení jsou velmi řídká, např. S'-ma [*Sima*] 司马, Ou-jang [*Ouyang*] 欧阳. Počet čínských příjmení je značně omezený (podle oficiální statistiky z r. 2007 je jich v současném užívání přibližně 4 700). Naprostá

většina obyvatel Číny přitom používá některé z cca stovky příjmení. Nejfrekventovanější jsou Wang [Wang] 王, Li [Li] 李, Čang [Zhang] 张, Liou [Liu] 刘, Čchen [Chen] 陈, Jang [Yang] 杨, Čao [Zhao] 赵, Čou [Zhou] 周. Pozor, vdaná žena v Číně nepřebírá příjmení manžela; děti mají příjmení obvykle po otci, méně často po matce.

Ming-c'

Druhá složka čínského jména, dávaná rodiči, se nazývá ming-c' [mingzi] 名字. Funkčně odpovídá našemu rodnému (křestnímu) jménu. V čínském kulturním prostředí však, na rozdíl od indoevropských jazyků, neexistuje repertoár stabilizovaných jmen. Jméno se vytváří tak říkajíc *ad hoc* s využitím existujících čínských morfémů. Tradičně jej dítěti vybíral otec, nejčastěji ve třech měsících věku. Pozor, výraz ming-c' může odkazovat i k celému jménu včetně příjmení: Tcha ťiao šen-me ming-c'? [Ta jiao shenme mingzi?] 他叫什么名字? „Jak se jmenuje?“ Ming-c' totiž znamená obecně vlastní jméno, například i jméno obce, řeky apod. Označuje-li jméno osoby, lze v něm identifikovat dvě původní složky: 名 (jméno dávané rodiči, angl. *given name*) a 字 („dospělé jméno“, angl. *style name*, dříve dávané po dosažení dospělosti otcem či učitelem).⁶ Ming-c' bývá obvykle dvouslabičné, např. Kuang-liang [Guangliang] 光良. Nežidka ale může být i jednoslabičné, např. Ťüan [Juan] 娟. Celé čínské jméno tedy vypadá např. takto: Wang Kuang-liang [Wang Guangliang], Wang Ťüan [Wang Juan], Ou-jang Ťüan [Ouyang Juan].

Zatímco sing lze bez potíží přeložit jako „příjmení“, u ming-c' vyvstává při překladu do češtiny problém. Podívejme se, jaké jsou možnosti. Pojmenování Jiří či Viola lze jednoduše označit jako jméno („Ona se jmenuje Viola? To je ale neobvyklé jméno...“). Těž v české administrativní praxi, např. ve formulářích, bývá kolonka JMÉNO a kolonka PŘÍJMENÍ. V některých kontextech však může být nejasné, zda výraz „jméno“ odkazuje pouze ke složce Jiří, či k celému Jiří Veselý. Je proto vhodné mít po ruce upřesnění nějakým adjektivem. U nás se vcelku běžně užívá označení křestní jméno (aniž by daná osoba nutně musela být pokřtěná – viz pozn. 4). Ovšem pro čínský kulturní kontext je to nepatřičné, protože daná složka osobního jména není v Číně motivována křesťanskou tradicí. Nabízí se tedy použití odborného bohemistického termínu rodné jméno. Ten však zdaleka není známý mezi laickou veřejností.

V jistém smyslu je i zavádějící (mohl by být totiž zaměněn s pojmem „rodné jméno“, který odkazuje k příjmení). Navíc čínské dítě nemusí ming-c' dostat hned při narození. Rodiče jsou sice povinni jeho oficiální jméno zaregistrovat bez prodlení, někdy však mohou otálet. Krom toho se čínskému dítěti po příchodu na svět tradičně dávalo a dodnes vesměs dává ještě neoficiální dětské jméno, siao-ming [xiaoming] 小名 („malé jméno“), též zvané žu-ming [ruming] 乳名 („mléčné jméno“), používané v útlém věku v domácím prostředí.⁷ Například Siao-pao [Xiaobao] 小宝 „Malý poklad“, Pej-pej [Beibe] 贝贝 „Mušlička“.⁸ Termín „rodné jméno“ tedy není z různých důvodů příliš vhodným překladem pojmu ming-c'. Případně by se nabízel výraz osobní jméno, avšak ten odkazuje k širšímu termínu antroponymum (tj. vlastní jméno osobní, kam patří např. i přezdívký). V tomto článku budeme tedy pro ming-c' užívat pro pohodlí čtenáře označení „křestní“/rodné jméno (přičemž problematičnost termínu „křestní“ naznačujeme uvozovkami).

Ming-c' rodiče uvážlivě vybírají. Volí se znaky (přesněji řečeno významové jednotky – morfémy, těmito znaky zapsané), které vyjadřují žádoucí vlastnosti dítěte, symbolizují jeho šťastnou budoucnost, využívají se rozličné příznivé symboly a konotace apod. Často se volí pozitivní vlastnosti příslušející danému pohlaví. U mužů to jsou moudrost, síla, odvaha, např. [Qingzhe] 青哲 „Moudrý už v mládí“, Čcheng-ta [Chengda] 成大 „Dosahující velikosti“. Podobně je tomu u ženských jmen, jež často vyjadřují jemnost, krásu, půvab, obsahují názvy květin apod. Například Jü-ling [Yuling] 玉铃 „Nefritový zvonek“, Žu-čen [Ruzhen] 如珍 „Podobná pokladu“, Tung-mej [Dongmei] 冬梅 „Zimní slivoň“, Tching [Ting] 婷 „Ladná“, Jen [Yan] 燕 „Vlaštovka“. Když je jméno napsáno ve znakovém písmu, zpravidla je možné odhalit pohlaví nositele (ač u řady jmen to rozeznat nelze: Suej-che [Suihe] 随和 „Sledující harmonii“ může být žena i muž). Je-li však čínské jméno převedeno do latinky, býváme v koncích. Např. slabika *ling* může znamenat nejen 铃 „zvonek“, který lze očekávat v ženském jméně, ale také 陵 „pahorek“, 伶 „chytrý“, 凌 „zvedat se do výšky“ atd., takže může jít o muže i ženu. Jsme tedy odkázáni na kontext nebo znalost dané osoby.

Výběr a možnosti kombinování významových složek u čínských „křestních“/rodných jmen jsou prakticky neomezené a závisí na fantazii

⁶ Pro úplnost dodejme, že morfém 名 má základní, obecný význam „jméno“, morfém 字 pak má v dnešní době základní význam „čínský znak“.

⁷ Při vstupu do školy se dříve dítěti dávalo ještě „školní jméno“, süe-ming [xueming] 学名. To se ovšem týkalo jen rodin z vrstev, které mohly dítěti vzdělání poskytnout.

⁸ Pověřivost někdy vedla rodiče k výběru odpudivého dětského jména, které mělo od dítěte odehnat zlé síly.

⁹ Motivovaně si vybírají složky jména i literární pro své pseudonymy (pi-ming [biming] 笔名). Například spisovatel Sen Jen-ping [Shen Yanbing] 沈雁冰 si zvolil pseudonym Mao Tun [Mao Dun] 矛盾, „Rozpor“, doslova „kopí a štít“. Nebo básnířka Sie Wan-jing [Xie Wanying] 谢婉莹 byla známa pod pseudonymem Ping Sin [Bing Xin] 冰心, „Ledové srdce“.

¹⁰ K dispozici je soubor cca 14 000 úředně ověřených jmen (tj. jmen, jejichž existence v nějakém jazyce je úředně ověřena). Jsou k nalezení v publikaci Knappová 2010.

Z uvedeného počtu je část jmen cizího původu – včetně jmen afrických a asijských. K čínským jménům viz lbid., s. 575–578.

¹¹ Uvědomme si, že „deformace“ osobních jmen zdaleka nejsou jen záležitostí čínštiny; v principu k nim patří i české skloňování nebo přechylování. Češi se zase musí v cizojazyčném prostředí smířit se ztrátou háčeků a čárek, jakož i leckdy prapodivnou výslovností svých jmen: z Václava se stane „Vaklav“ atd. Jak píše Knappová 2008, s. 39: „Jednotlivé jazyky si začleňují cizí vlastní jména osob (podobně jako jména obecná) do svého mluvnického, zvukového a grafického systému podle svých zákonitostí a zvyklostí tak, aby se dala bez potíží užívat, což nelze hodnotit jako komolení jmen či výraz neúcty jednoho jazyka k druhému.“

rodičů. V ČLR v době „kulturní revoluce“ (1966–1976) podléhal výběr významových složek i ideologickému pohledu. Dětem se dávala jména jako Čchao-jing [Chaoying] 超英 „Předstihující ve výjimečnosti“, což mohlo být alternativně chápáno jako tehdejší módní heslo „Předstihující Anglii“ (Anglie = *Yingguo* 英国). Podobně Kuo-mej [Guomei] 过美 „Předstihující krásou“ mohlo být vykládáno jako „Předstihující Ameriku“ (Amerika, resp. USA = *Meiguo* 美国). S obdobně ideologicky motivovanými jmény, např. Aj-tün [Aijun] 爱军 „Milující armádu“ nebo Tung-chung [Donghong] 东红 „Východ je rudý“, se setkáváme dodnes.⁹

Můžeme shrnout, že v čínštině je situace obrácená než v češtině: u nás je k dispozici předem víceméně vymezený počet křestních jmen¹⁰ (některá z nich jsou nesmírně frekventovaná, např. Jan, a podléhají vlnám popularity; velká část se naopak používá pouze zřídka). Ta se kombinují s pestrou škálou tisíců příjmení. Naproti tomu většina Číňanů se dělí zhruba o stovku příjmení, která se kombinují se záplavou rozmanitých jmen vymyšlených rodiči dítěte.

2. Jména Číňanů žijících v zahraničí

Číňané, kteří žijí v zahraničí, si jména běžně přizpůsobují danému prostředí. Především si přehazují pořadí složek, např. z Wang Če-minga [Wang Zheming] 王哲明 se stane Če-ming Wang [Zheming Wang]. U osobních jmen, jež se skládají z pouhých dvou slabik, může přehození působit nejasnosti: která ze složek čínského jména Sü I [Xu Yi] je příjmení, když existuje jak příjmení Sü (徐), tak příjmení I (易)? Jistotu lze získat jedině zjištěním znakového zápisu jména: 徐毅 (Sü je tedy příjmení). Někdy si Číňan vybere západní „křestní“ jméno, které zní podobně jako jeho čínské rodné jméno. Například známý literární vědec Wang Te-wej [Wang Dewei] 王德威 se prezentuje jako Der-wei Wang či David Der-wei Wang. Někteří Číňané přijmou západní jméno jako přímou součást svého jména. Čínský lingvista žijící v USA Wang Š'-jüan [Wang Shiyuan] 王士元 je znám jako William S. Y. Wang. Latinizace jmen Číňanů žijících v zahraničí zpravidla nebyvá založena na čínské přepisové abecedě *pinyin*, ale na starší anglické transkripci Wade-Gilesově. Tak například v USA působící lingvistka Lin Jen-chuej [Lin Yanhui] 林燕慧 se na titulech svých publikací objevuje jako Yen-Hwei Lin. Nebo vezměme věhlasného lingvistu jménem Čao Jüan-žen [Zhao Yuanren]

赵元任, který žil většinu svého života v USA. Psal se jako Yuen Ren Chao (eventuálně „nepřehozeně“ jako Chao Yuen Ren nebo Chao Yuen-ren). Další komplikací je, že latinková podoba osobního jména nemusí být založena na standardní (tj. v zásadě pekingské) výslovnosti čínštiny, ale na některém čínském dialektu. Například v Hongkongu žijící lingvista Eric Zee se v čínských znacích píše jako 徐云揚 [Xu Yunyang]. Příjmení je 徐 se standardní výslovností Sü [Xu]; jeho nositel jej však píše jako Zee.

Vše, co bylo řečeno, tj. možnost přijímání západních jmen, přehazování pořadí složek a použití jiného přepisu než *pinyin*, platí i pro Číňany žijící na Taiwanu: např. ministrem životního prostředí je Stephen Shu-hung Shen (jeho jméno zapsané v *pinyin* by bylo *Shen Shuhong*). Ať už čínské jméno vypadá jakkoliv, jeho podobu bychom neměli upravovat.

3. Jména cizinců

Ještě pro zajímavost zmíníme, jak čínština nakládá se jmény cizinců (ať už jsou to cizí jména objevující se v čínském znakovém textu, např. v novinách, nebo jména, která dostávají cizinci žijící dlouhodobě v Číně). Protože se původní podoba cizích jmen nedá v čínských znacích zapsat a odpovídající výslovnost těchto jmen by působila Číňanům potíže, cizincům jsou „přidělována“ jména, která znějí více či méně čínsky. Obvykle se znění původního cizího jména foneticky přepíše za pomoci slabik, které má čínština ve svém zvukovém repertoáru. K těmto slabikám se vyberou znaky, jež mají danou výslovnost. Často přitom dojde ke změně v počtu slabik jména a zkomolení, takže původní jméno je obtížně rekonstruovatelné. Například Heřman je v čínštině Che Š'-man [Hesiman] 贺斯曼, David je Ta-wej [Dawei] 大卫, Clinton je Kchelin-tun [Kelindun] 克林顿, Pulleyblank je Pchuli-pu-lan-kche [Pulibulanke] 普利布兰克. Nárůst počtu slabik a zkomolení původního cizího jména má na svědomí velmi chudý repertoár čínských slabik: je jich cca 400 (když necháme stranou rozlišení pomocí tónů) a mají hláskovou stavbu svázanou přísnými pravidly. Čínská slabika nikdy neobsahuje souhláskovou skupinu (zatímco jméno Clinton ano: „cl“), na jejím konci se nesmí objevit jiná souhláska než „n“ či „ng“ (zatímco na konci jména David je „d“), některé kombinace hlásek neexistují (např. „ki“) atd. To čínštině prakticky znemožňuje s přijatelnou věrností vystihnout původní znění cizího jména. S komolením je tedy třeba se smířit.¹¹

Při převodu jmen cizích politiků, spisovatelů, vědců, historických osobností apod. do čínštiny bývá snaha co nejvěrněji vystihnout původní znění jména (zpravidla to bývá jen příjmení), takže se jméno víceméně mechanicky přeslabikovává – např. výše zmíněný lingvista Pulleyblank nebo český sinolog Oldřich Švarný (Ao Š'-wa-er-ni [Ao *Shiwaerni*] 奥史瓦尔尼). Někdy však bývá při přepisu jmen cizinců (zejména těch, kteří umí čínsky, dlouhodobě pobývají v Číně a/nebo přicházejí do kontaktu s čínskou komunitou) snaha respektovat čínskou strukturu jména a jeho běžnou trojslabičnou podobu: z původního cizího příjmení se vezme první slabika, pro niž se najde podobně znějící skutečné čínské příjmení; to stojí na prvním místě osobního jména. Například známý australský sinolog Colin Mackerras je Ma Kchelin [*Ma Kelin*] 马克林. Často se volí znaky, jejichž kombinace je významově smysluplná – tak jako ve jménech Číňanů. Například nedávno zesnulý ruský sinolog Boris Riftin měl čínské jméno Li Fu-čching [*Li Fuqing*] 李福清, tj. „šťastný a jasný (pan) Li“. I zahraniční studenti, kteří v Číně pobývají, dostávají od svých učitelů jména v duchu popsanych postupů. Například někdejší česká studentka Daniela Khestlová byla foneticky přepsána jako Che Tan-ni [*He Danni*] 贺丹妮. Křestní jméno spoluautorky této stati, Zdenka, bylo do čínštiny převedeno jako S'-tuan [*Siduan*] 思端, což znamená „zdroj myšlení“. Někdy cizinec získá jméno, které je k nerozeznání od čínského a s jeho původním jménem nemá nic společného: např. druhá z autorek tohoto článku má čínské jméno Liao Min [*Liao Min*] 廖敏. *Liao* je standardní čínské příjmení, *Min* znamená „bystrý“.

4. Čínská osobní jména v českém kontextu
Následující část článku by měla čtenáři pomoci při nakládání s osobními jmény čínského původu v českém jazykovém prostředí.¹² Nejprve učiníme obecnou poznámku k latinkovému zápisu čínských jmen. Poté se budeme věnovat výslovnosti čínských jmen, jejich skloňování a přechylování.

Psaná podoba čínských osobních jmen

Jak známo, Číňané používají znakového písma. Čínštinu však lze zapsat i pomocí latinky, azbuky atd. Pro zápis čínštiny latinkou vznikla během historie řada prepisových systémů.¹³ U nás se lze v současnosti setkat s dvojí formou zápisu. Jednou je tzv. standardní český přepis čínštiny (dále

SČP), který vznikl r. 1951 a dosud se běžně používá (např. v překladech beletrie, poezie, ale i jinde). SČP vystihuje výslovnost čínských hlásek s využitím co nejpodobnějších hlásek českých, a to na základě českých pravopisných zvyklostí. Druhou možnou formou je zápis pomocí abecedy *pinyin*.¹⁴ Někdy bývá mylně považována za „anglický přepis“, neboť k nám přichází vesměs skrze anglicky psané texty, avšak ve skutečnosti vznikla v ČLR. V roce 1958 zde byla přijata jako závazná forma zápisu čínštiny v latině. Dnes funguje souběžně se znaky téměř jako paralelní písmo s širokými funkcemi (v *pinyin*u mají například občané ČLR uvedena svá jména v cestovních pasech – spolu se znakovou podobou). Čínská vláda během let prosadila *pinyin* i v zahraničí. V roce 1977 byl přijat v OSN jako závazný způsob přepisu čínských zeměpisných jmen v mapách. K přijetí *pinyin*u postupně přikročila většina zemí. U nás však stále panuje dvojkolejnost *pinyin*u a SČP, což působí zmatky.

Výslovnost čínských osobních jmen

Čínština obsahuje řadu hlásek a zvukových jevů, které jsou češtině velmi vzdálené (například takzvané tóny, tj. slovníkově předepsané melodické průběhy slabik, které rozlišují významy: *yǒu* 有 znamená „mít“, *yòu* 又 znamená „opět“, *yóu* 油 znamená „olej“). Bez hlubší znalosti zvukového systému čínštiny sotva vyslovíme čínské jméno (či jakékoliv slovo) byt' jen přibližně správně. To však naštěstí není nutné (stejně jako u slov a jmen anglických aj.). V publikaci *Výslovnost spisovné češtiny II – Výslovnost slov přejatých* se píše: „Je [sice] možno, aby vlastní jména cizího původu byla v českém kontextu vyslovována s původní výslovností. Nejde-li však např. o odbornou přednášku, působí taková výslovnost obvykle přehnaně a afektovaně. Výslovnost cizích vlastních jmen se v češtině nejčastěji přizpůsobuje výslovnosti české, a i v nich se hlásky původního jazyka nahrazují nejbližšími hláskami českými.“¹⁵ Na tomto principu je založen SČP. Čínské hlásky vystihuje co nejpodobněji znějícími hláskami českými. Český uživatel může prostě postupovat podle zásady „čti, jak je napsáno“ (ač výsledek může být značně vzdálený od skutečné čínské výslovnosti). Pokud je však čínské jméno zapsáno v *pinyin*u, je situace složitější. Budeme-li se řídit výše zmíněnou zásadou „čti, jak je napsáno“, dopustíme se téměř jistě zkomolení. Zvukové hodnoty, které *pinyin* přiděluje jednotlivým

¹² Začleňování orientálních osobních jmen do češtiny je věnována celá kapitola v publikaci Knappová 2002, s. 115–149. Kromě jmen čínských (s. 138–141) jsou zde probírána jména vietnamská, korejská, japonská, arabská, indická, pákistánská a nepálská. *Pravidla českého pravopisu*, Lingea 2010, obsahují celý oddíl „Výslovnost cizích jmen (a zásady transkripce)“. Řeší zde přes 30 jazyků včetně čínštiny (s. 127–128), vietnamštiny a japonštiny.

¹³ Viz např. Třísková 2012, s. 18–21.

¹⁴ K abecedě *pinyin* viz např. sborník Třísková (ed.) 1999, též Třísková 2012, s. 25–36.

¹⁵ Romportl et al. 1978, s. 57, oddíl „Zásady české výslovnosti slov cizího původu“.

¹⁶ Viz Trísková (ed.) 1999, díl Tabulky a návody, s. 17–33, nebo <http://www.lib.cas.cz/space.40/PCHINJIN/CINA>.

¹⁷ Podobný pokus najdeme např. v *Pravidlech českého pravopisu*, Lingea 2010, oddíl „Výslovnost cizích jmen“. V kapitole věnované čínštině (s. 127–128) je uvedena tabulka výslovnosti písmen *pinyin* (výslovnost příkladů slov je uvedena v hranatých závorkách, např. *Qingliu* [čchingljou]). Uváděné výslovnosti se do značné míry kryjí se SČP. Pokud se od SČP odchylují, najdeme tu některé nekonzistentnosti, případně chyby. Například pro „ú“ (po *j, q, x, y*) se uvádí výslovnost „i“, výslovnost slabiky „re“ je uvedena jako [ř], pro *z, zh* je využit nelatinský symbol ʒ (původem z IPA, kde označuje post-alveolární *frikativu*; jak *z*, tak *zh* jsou přítom *afrikáty*) atd.

¹⁸ Při stanovování doporučených tvarů bylo částečně přihlédnuto ke slovníku J. Vochaly *Čínsko-český a česko-čínský slovník*, jenž obsahuje stručnou přílohu týkající se skloňování čínských osobních jmen v češtině (s. 615–616). Byla též využita internetová příručka Ústavu pro jazyk český AV ČR <http://prirucka.ujc.cas.cz> a další zdroje.

písmenům, se totiž u velké části písmen liší od českých zvyklostí. Například *pinyinové* písmeno *j* (v příjmení *Jiang* 江 či v názvu metropole *Beijing* 北京) se čte velmi podobně jako české *ť* (tedy *Ťiang*, *Pej-ťing*). Zapisovat správnou výslovnost *pinyin* pomocí Mezinárodní fonetické abecedy (IPA), kterou znají jen odborníci, nemá smysl. Nejlepším řešením je převést jméno z *pinyin* do SČP (pomůžou nám převodní tabulky, které jsou dostupné)¹⁶ a podle tohoto zápisu jméno vyslovit. SČP tak může sloužit jako „pomocný nástroj“ k vystižení výslovnosti písmen *pinyin*, nikoliv jako autonomní systém přepisu (ostatně řada odborníků se domnívá, že SČP by již měl být definitivně opuštěn ve prospěch *pinyin*). V tom případě jej lze klást do hranatých závorek: *Jiang Zemin* [Ťiang Ce-min]. Významnou vlastností SČP je, že byl ve své době zpracován po odborné stránce velmi fundovaně (vznikl na půdě Orientálního ústavu Akademie věd, jeho autorem byl sinolog a fonetik Oldřich Švarný; koncept byl široce připomínkován lingvisty i sinology). SČP vystihuje výslovnost čínštiny s co nejvyšší možnou mírou přesnosti (lépe řečeno, s co nejmenší možnou mírou nepřesnosti), přičemž zároveň představuje ucelený, fonologicky konzistentní systém. Individuální pokusy o vytvoření nějakého *ad hoc* návodu k výslovnosti *pinyin*, které jsou z nefonologického *a/nebo* nesinologického pera, mohou skončit poněkud nešťastně a způsobit ještě větší chaos.¹⁷

Skloňování a přechylování čínských osobních jmen

Čínská osobní jména se mohou objevit v českých úředních dokumentech, seznamech, formulářích apod., kde vystupují mimo kontext. Tehdy je jediným problémem k řešení způsob jejich zápisu: má to být čínská přepisová abeceda *pinyin* (což je dnes obvyklou praxí), anebo SČP? Pokud má být ale čínské jméno začleněno do souvislého českého textu, ať již psaného či mluveného (články v novinách, literární překlady, komentáře v médiích apod.), vyvstávají problémy. Čeština je jazyk flektivní a slova potřebuje ohýbat. To znamená mj. připojování pádových koncovek (rezignace na skloňování by byla proti duchu češtiny – např. obrat „Vítejte v IKEA“ je pro české oči i uši násilný). Bude-li řeč o pánovi, který se jmenuje Lin Tchao-siang, těžko můžeme říci či napsat „Půjdeme tam s Lin Tchao-siang“ nebo „Dej to Lin Tchao-siang.“ Záměrem přitom není čínské jméno komolit, ale organicky

jej zapojit do českého textu. U ženských jmen navíc přistupuje otázka, zda přechylovat, či nikoliv. Potíž je, že při ohýbání a přechylování čínských jmen nevyhnutelně dochází k většímu či menšímu odchýlení od původní podoby jména. Při skloňování, případně přechylování osobních jmen čínského původu působí problém pořadí složek. V čínských osobních jménech, jak již víme, je na prvním místě příjmení. Například ve jméně Wang Li-sia [*Wang Lixia*] je Wang [*Wang*] příjmení, kdežto Li-sia [*Lixia*] je „křestní“/rodné jméno. Číňani žijící v zahraničí, jak už jsme zmínili, si často v duchu západního úzu pořadí složek přehazují: *Lixia Wang*. Vždy platí, že čínská osobní jména bychom měli ponechávat v původním pořadí složek. Výjimkou jsou úřední záznamy, formuláře apod., kde je třeba respektovat předepsané rubriky – pro pana Wang Li musí tedy být do rubriky JMÉNO zapsáno Li, do rubriky PŘÍJMENÍ se vyplní Wang (a nikoliv naopak, jak by např. mohl učinit neznalý úředník). Jméno bychom měli také ponechávat v původním pravopisu, v jakém jej daná osoba používá – ať už je jakýkoliv. Někdejší taiwanský ministr zdravotnictví se – zapsáno v *pinyin* – jmenuje *Yang Zhiliang* (v SČP Jang Č'-liang). Protože však sám sebe píše Yaung Chih-liang, měl by i v českém kontextu zůstat panem Yaung Chih-liangem.

Čínská osobní jména se v češtině skloňují podle mužských a ženských vzorů. Uvidíme, že pro skloňování je značně komplikujícím faktorem hojnost dvojhlasek (např. *ai, ua*) a trojhlasek (např. *iao, uai*), které obsahuje velká část celkového repertoáru čínských slabik. Skloňování se uplatňuje u jmen zapsaných jak v SČP, tak v *pinyin*. V textu níže pracujeme jenom s českým přepisem, v tabulce na konci článku je uvedeno obojí. Doporučené tvary čínských jmen jsou bez uvozovek, tvary nedoporučené či nevhodné jsou v uvozovkách.¹⁸ U ženských jmen je složitější situace kvůli přechylování, proto je probereme samostatně.

Čínská mužská jména

U čínských mužských jmen se nesklouňují obě složky osobního jména, jak je to běžné v češtině (bez Jana Kučery), nýbrž se celé osobní jméno sklouňuje jako jeden celek. Jméno Wang Šeng (kde Wang je příjmení) bude tedy mít 2. pád bez Wang Šenga, nikoli „bez Wang Šenga“. Skloňování některých jmen může kolísat mezi dvěma vzory. U jiných dochází ke splývání některých tvarů dvou různých jmen. Obě situace

jsou probrány níže. Doporučené tvary mužských osobních jmen jsou uvedeny v tabulce na konci článku (alternativní tvary v ní z prostorových důvodů neuvádíme, jsou zmíněny v textu níže).

Čínská mužská jména se přiřazují buďto k některému substantivnímu vzoru (ke vzoru *pán* nebo *muž*, zcela výjimečně pak ke vzoru *předseda*), anebo se u nich uplatňuje tzv. *zájmenné skloňování* (zájmné koncovky jsou totožné se vzorem *mladý*). O tom, podle jakého vzoru se bude jméno skloňovat, rozhoduje poslední hláska jména.

Jména končící na souhlásku -j, -n, -ng, -r

Jména končící na měkkou souhlásku -j (např. Fu Saj) se skloňují podle vzoru muž (např. bez Fu Saje). Jména končící na některou jinou souhlásku, tj. na -n, -ng, -r (např. Tu Keng, Wang Er) se skloňují podle vzoru *pán* (bez Tu Kenga, bez Wang Era).

Jména končící na samohlásku -o -u, -a

Jména končící na samohlásku -o, -u (např. Li Kuo, Li Tou, Li Siou) se skloňují podle vzoru *pán* (bez Li Kuo a atd.). Je to v souladu se skloňováním cizích jmen jako Ševčenko (bez Ševčenka) nebo Višnu (bez Višnu), která se též skloňují dle vzoru *pán*.

U čínských jmen končících na samohlásku -a (např. Li Ma, Li Sia, Li Kua) je situace poněkud složitější. Pro cizí jména zakončená na -a je v češtině obvyklé skloňování podle vzoru *předseda* (nikoli *pán*): Lorca, bez Lorcy, Mustafa, bez Mustafy. Lze tak postupovat i u čínských jmen zakončených na -a. Pak by byly tvary např. takovéto: 2. p. bez Li My, Li Siy, Li Kuy, 4. p. vidím Li Mu, Li Siu, Li Kuu atd. Ovšem pak by mohlo snadno dojít k záměně s ženským osobním jménem skloňovaným podle vzoru *žena*. Nebylo by např. jasné, zdali výrok „vidím Li Mu“ hovoří o ženě, nebo o muži. Kromě toho pro jména typu Li Ma nejsou příliš vhodné krátké tvary jako 2. p. „bez Li My“, 3. p. „Li Movi“, 7. p. „s Li Mou“. Vedle nejasnosti ohledně pohlaví totiž navíc dochází k narušení původní slabiky (Ma). Vhodnější je tedy mechanicky připojit koncovku k původnímu jménu. Výsledné tvary jsou pak 2. p. bez Li May, Li Siay, 4. p. vidím Li Mau, Li Siau. Zde však může dojít k nepříjemné kumulaci samohlásek (viz též níže). Jak vidno, skloňování podle vzoru *předseda* má některá úskalí. Za lepší řešení proto považujeme skloňovat čínská jména zakončená na -a podle vzoru *pán* (např. 2. p. bez Li Maa, bez Li Siaa, bez Li Kua),

nikoliv *předseda*. Nevýhodou je sice splývání tvarů v některých pádech (např. tvar bez Li Kua může patřit jménům Li Ku, Li Kua, Li Kuo – viz níže), ke splývání by však došlo i při použití vzoru *předseda* (vidím Li Siau může platit pro jméno Li Sia i pro jméno Li Siao). Ovšem pro čínská jména zakončená na -a je zřejmě třeba alternativně připustit jak tvary podle vzoru *pán*, tak tvary podle vzoru *předseda* – už proto, že Čech k nim bude mít intuitivní sklony.¹⁹ Vochala je ve své tabulce přímo uvádí jako dublety²⁰ (v naší tabulce jsou uvedeny pouze tvary podle vzoru *pán*).

Jména končící na samohlásku -e, -i, -ü, -'

Pro jména končící na ostatní samohlásky, tj. -e, -i, -ü (např. Fu Te, Fu Lie, Ču Si), anebo na -' (např. Lao-c') se uplatňuje *zájmenné skloňování* (on, je-ho, je-mu...). Například 2. p. bude bez Fu Teho, bez Fu Lieho, bez Fu Lüho, bez Lao-c'ho, 3. p. bude Fu Temu, Lao-c'mu atd. Tyto tvary jsou uvedeny v tabulce. Výhodou zájmného skloňování je, že z pádových tvarů je doveditelná základní podoba jména. U některých jmen mohou tvary kolísat – někdy můžeme poctivovat jako vhodnější skloňování podle vzoru *pán*. Například:

Fu Te – skloňujeme buď *zájmenně* (tj. bez Fu Teho atd.), nebo podle vzoru *pán* (bez Fu Tea, Fu Teovi, vidím Fu Tea, o Fu Teovi, s Fu Teem). Pozor, existence dublet (resp. kolísání mezi vzory) v češtině obecně platí pro všechna cizí příjmení zakončená na -e. Situace je takováto: u známých, dříve k nám proniklých příjmení převládá tradiční skloňování podle vzoru *pán* (Dante, bez Danta, nebo Goethe, bez Goetha). U příjmení, která k nám pronikají nově, se prosazuje spíše *zájmenné skloňování* (Falke, bez Falkeho).²¹

Ču Si – skloňujeme buď *zájmenně* (tj. bez Ču Siho atd.; srovnej s Verdi, bez Verdiho), nebo podle vzoru *pán* (bez Ču Sia, Ču Siovi, vidím Ču Sia, o Ču Siovi, s Ču Sim). Vochala uvádí tvary *zájmenné*, pouze pro 6. p. používá tvar podle vzoru *pán* (s Ču Sim).²²

Ma Lü – skloňujeme buď *zájmenně* (tj. bez Ma Lüho atd.), nebo podle vzoru *pán* (bez Ma Lüa, Ma Lüovi, vidím Ma Lüa, o Ma Lüovi, s Ma Lüem).

Lao-c' – skloňujeme buď *zájmenně* (tj. bez Lao-c'ho atd.), nebo podle vzoru *pán* (bez Lao-c'a, Lao-c'ovi, vidím Lao-c'a, o Lao-c'ovi, s Lao-c'em). Někdy se kolísání může týkat jen jednotlivých pádů, kde může být tvar podle vzoru *pán*

¹⁹ Intuici rodilého mluvčího je rozhodně třeba brát v úvahu. Kučera – Zeman 1998, s. 3 píšou: „Jedním z důvodů tohoto stavu [tj. rozkolísanosti a problémů] je skutečnost, že některé dosavadní zásady a jejich aplikace málo přihlížely k tomu, jak se výslovnost vlastních jmen v české jazykové praxi ustálila. Proto je důležitým úkolem popsat zvukovou formu cizích vlastních jmen a jejich skloňování podle jednotlivých jazyků, jak je užívateli češtiny v českých rozmluvách realizovaná.“

²⁰ Vochala 2003, s. 615–616.

²¹ Knappová 2002, s. 64–65.

²² Vochala 2003, s. 614–615.

vnímán jako pohodlnější, přirozenější – např. tvar s Lao-c’em se někomu může vyslovovat pohodlněji než tvar s Lao-c’m.

Nepříjemná kumulace samohlásek a splývání tvarů

Ze skloňovací tabulky je patrné, že dvě různá jména, která jsou v 1. pádě zakončená různým způsobem, mohou v jiných pádech tvarově splývat. Problém je způsoben přítomností dvojhlásky nebo trojhlásky (kterých má čínština hojnost). Pokud je to možné, nahromadění samohlásek se při skloňování vyhýbáme, přestože mohou některé tvary splynout. Sice by bylo možné tomu zamezit tak, že by se koncovka vždy mechanicky připojovala ke jménu a žádná samohláska by se nikdy nevynechávala (bez ohledu na to, kolik by se jich nahromadilo). Tím by šlo vždy bezpečně dovodit 1. pád jména. Takové tvary by však byly pro českého uživatele obtížně přijatelné, neboť by byly zcela cizí českým výslovnostním zvyklostem i našemu grafickému vnímání (Maoovi, bez Kuo). Splývání tvarů se týká tří skupin jmen:

- Jména zakončená na **-a, -ao**. Jako příklad vezměme dvě různá jména **Ma, Mao**. Jejich tvary splývají takto: 2. p. bez Maa, 3. p. Maovi, 4. p. Maa, 6. p. o Maovi, 7. p. s Maem. Bylo by sice možné (a teoreticky správnější) pro zakončení **-ao** přijmout „bez Maa, Maoovi, s Maoem“ apod., avšak nahromadění tří samohlásek působí nepřehledně a zřejmě by byl i problém vnutit takový zápis uživatelům. Například u jména Mao Ce-tung se už dlouho běžně užívá 7. p. s Maem, nikoli „s Maoem“.

- Jména zakončená na **-u, -ua, -uo**. Jako příklad vezměme jména **Ku, Kua, Kuo** – jejich tvary splývají takto: 2. p. bez Kua, 3. p. Kuovi, 4. p. Kua, 6. p. o Kuovi, 7. p. s Kuem.

Bylo by sice možné pro zakončení **-ua** přijmout „bez Kua“ atd., pro zakončení **-uo** přijmout „bez Kuo“ atd., opět však platí, že by došlo k nepřehledné kumulaci samohlásek. K případnému kolísání jmen zakončených na **-ua** v 5. p. viz ještě níže.

- Jména zakončená na **-ia, -iao**. Jako příklad vezměme jména **Sia, Siao** – jejich tvary splývají takto: 2. p. bez Saa, 3. p. Siaovi, 4. p. Saa, 6. p. o Siaovi, 7. p. se Siaem. Bylo by sice možné pro trojhláskové zakončení **-iao** přijmout „bez Saa, se Siaoem“, opět však platí, že by došlo k nepřehledné kumulaci samohlásek, a to dokonce čtyř!

Splývání tvarů většinou nepředstavuje zásadní problém: pokud se jméno vyskytuje v textu vícekrát, některý z výskytů pravděpodobně bude v 1. pádě, čímž se čtenáři správná podoba jména ujasní. Další možný způsob, jak ozřejmit 1. pád jména, je samotné jméno nesklouňovat a sklouňovat připojený titul, oslovení apod.: bez pana Li Ku, bez doktora Li Ku apod. Tato metoda je samozřejmě nejjednodušší a nejbezpečnější. U některých jmen obsahujících dvojhlásku **-ia** (Sia) nebo trojhlásky **-iao, -iou** (Piao, Siou), se v případě určitých tvarů kumulací tří či dokonce čtyř samohlásek bohužel vyhnout nelze: Siaoovi, Siaem, Piaoovi, Piaem, Siouovi, Siouem.

Pravidla pro 5. pád

- Jména zakončená na souhlásku **-n** (Tu Ken) nebo **-j** (Fu Saj) mají v 5. pádě tvar podle příslušného vzoru (Tu Kene! Fu Saji!).

- Jména zakončená na **-ng** (Tu Keng) používají v 5. pádu tvar Kengu!, nikoli „Kenge!“ To proto, že česká substantiva patřící ke vzoru *pán*, pokud jsou zakončena na **g, k, ch** (hoch, tulák), mají v 5. pádě koncovku **-u** (hochu!, tuláku!).

- Pro jména zakončená na samohlásku v 5. pádě upřednostňujeme tvar shodný s 1. pádem (tedy raději Li Ma! než „Li Mae!“ nebo „Li Mao!“; raději Li Sia! než „Li Siae!“ nebo „Li Siao!“; raději Li Tu! než „Li Tuo!“; raději Fu Piao! než „Fu Piao!“). Nicméně u jmen zakončených na **-a, -ia, -ua** (např. Li Ma, Li Sia, Li Kua) může být českým mluvčím jako vhodnější pocítován tvar podle vzoru *předseda*, jak jsme již zmínili: Li Mao! Li Siao! Li Kuo! U jmen zakončených na **-u, -ou, -iou** (Li Tu, Li Mou, Li Siou) se zase může v 5. pádě objevit příslušná pádová koncovka vzoru *pán* (Li Tue! Li Moue! Li Sioue!).

Čínská ženská jména

U ženských jmen je, stejně jako u mužských jmen, na prvním místě příjmení. Například v ženském jméně Li Mej je Li příjmením, jde tedy o paní nebo slečnu Li. Z latinkové podoby čínského jména se nepozná, že jde o ženu (což není specialita čínštiny: Tracy Morgan je herec, Tracy Chapman je zpěvačka; příklady máme i v češtině: Jára Janků). Pro ozřejmení rodu lze – aspoň při prvním výskytu – použít obecného výrazu jako paní, tenistka, zpěvačka: např. tenistka Li Na. V nutných případech lze za ženské jméno připojit zkratku (ž.), např. Li Na (ž.). Čeština nabízí možnost, jak ozřejmit ženské pohlaví nositelky jména cizího původu: přechýlením příjmení.

Přechylování

Ženská příjmení se v češtině obvykle přechylují, tj. přibírají příponu **-ová** (nebo **-á**). Přechylování příjmení²³ je charakteristickým rysem českého mluvnického systému. Má dvě důležité funkce: jednak ozřejmuje pohlaví dané osoby, jednak umožňuje ženské jméno skloňovat (což s nepřechýlenou podobou činit nelze). Této praxi se zpravidla přizpůsobují i příjmení žen-cizinek, užívaná v českém kontextu.²⁴ Nepřechýlené podoby totiž činí potíže jak v psané, tak v mluvené komunikaci, a mohou narušit základní funkci vlastního jména – identifikaci. Přechylování jmen anglických, francouzských atd. nepůsobí velké jazykové problémy: forma Sharon Stoneová se sice někomu z estetického hlediska nemusí líbit, ale v českém textu nepůsobí žádné technické obtíže.

S přechylováním čínských ženských příjmení je to složitější. Vezměme např. slečnu Li Mej. Pokud se použije pouze samotné příjmení, nevznikají potíže – můžeme říci „Přišla slečna Liová.“ Avšak u plné podoby ženských jmen je problém, a to kvůli obrácenému pořadí složek čínského jména. Zachovat původní pořadí a přitom přechylovat nepřipadá v úvahu: „Přišla Liová Mej“ je nečeské. Zcela nesmyslné je pak „Li Mejová“, kde je přípona **-ová** připojena ke „křestnímu“/rodnému jménu místo k příjmení. Taková forma je výsledkem neznalosti struktury čínských osobních jmen. Teoreticky připadá v úvahu přehodit pořadí složek a přechýlit příjmení (Mej Liová), což doporučuje Knappová²⁵ nejen pro maďarštinu: Ruttkay Éva – Éva Ruttkayová, ale i pro čínštinu: Wang Jü-ning – Jü-ning Wangová. Toto řešení sice umožňuje ženské jméno pohodlně skloňovat, ale pro čínštinu jej nepokládáme za příliš vhodné. Představuje poměrně drastický zásah do struktury jména a oslabuje jeho identifikační funkci (naprostá většina čínských jmen má pouhé 2–3 slabiky; ze zvukového hlediska představuje velmi kompaktní útvar, jehož celistvost v původní čínské podobě ještě podtrhuje melodický průběh celého jména, daný tóny slabik). Pokud je tedy čínské ženské jméno uvedeno v plné podobě (Li Mej), doporučujeme přejímat jej v původním tvaru a pořadí složek, bez přechylování příjmení. Výjimkou jsou formuláře, doklady, úřední listiny, matriční zápisy atd., kde je nutné respektovat předepsaný úzus. Zpravidla se vyžaduje určité pořadí složek a případně i přechýlení (tj. buď Liová Mej, nebo Mej Liová).²⁶

Ohledně přechylování čínských ženských jmen tedy existuje určitá možnost volby.

Skloňování

Skloňovat lze jen ženské jméno s přechýleným příjmením. Pokud je jméno v původním pořadí složek a s nepřechýleným příjmením (Li Mej, Pao Su), zpravidla se neskloňuje („Dej to Li Mej.“ „Dej to Pao Su.“). Pokud se výjimečně skloňuje, tak jako jeden celek. Podle svého zakončení se přiřadí k některému ženskému vzoru (např. jména zakončená na **-a**, **-o**, **-u** se přiřadí ke vzoru *žena*: např. Pao Su, 4. p. vidím Pao Suu, 6. p. s Pao Suou). Avšak pokud je to možné, je opravdu vhodnější čínská ženská jména neskloňovat – skloňuje se pouze připojený titul, profese apod.: „doktorka“, „paní“, „tenistka“ („Dej to doktorce Pao Su.“). Ostatně to je v češtině běžné i u jiných cizích ženských jmen (např. „cena pro režisérku Alici Nellis“ – zde se ovšem skloňuje křestní jméno). Pokud čínské ženské jméno končí na **-n** nebo **-ng** (jiná souhláska v úvahu nepadá), např. Pao Sung, rozhodně neskloňujeme – podobně jako je tomu u jiných cizích ženských jmen zakončených na souhlásku: „vidím Rachel, Carmen“, nikoli „vidím Rachelu, Carmenu“.

5. Shrnutí

Čeština má – díky své flektivní povaze – se začleňováním čínských osobních jmen (a slov čínského původu vůbec) větší potíže než jazyky neflektivní, např. angličtina. Vyžaduje skloňování, přičemž u ženských jmen tíhne k přechylování. Skloňování se dá někdy obejít („Dej to panu Li.“), obvykle se mu však nelze vyhnout. V tom případě skloňujeme podle příslušných českých vzorů. Při skloňování někdy dochází ke splývání tvarů jmen (Li Ma vs. Li Mao: pro oboje bez Li Maa), ke kolísání (bez Fu Teho vs. Fu Tea), případně vznikají neobvyklé tvary (bez Li Siaoa). Pokud jde o přechylování u ženských jmen, tak v původní podobě čínského ženského jména, kde je příjmení na prvním místě (Li Mej), příjmení přechylovat nelze („Liová Mej“ je nepřijatelné – s výjimkou úředního styku). Tím pádem pak ženské jméno nelze skloňovat (leđa výjimečně jako jeden celek: s Pao Suou). Pro ženská i mužská jména obecně platí, že se jméno má ponechat v původní pravopisné podobě, jakož i v původním pořadí složek – tj. v té podobě, v jaké jej užívá jeho nositel.

²³ Podrobně k přechylování viz Knappová 2002, s. 36–44.

²⁴ Při uzavření manželství lze nepřechýlené příjmení u ženy uvést ve čtyřech případech: a) žena je cizí státní příslušnicí, b) žena je jiné než české národnosti, c) žena má trvalý pobyt v cizině, d) manžel je cizinec. Může být tedy Karolina Peake, podobně jako Karolina Li.

²⁵ Knappová 2002, s. 108, 140.

²⁶ *Ibid.*, s. 140.

Skloňování čínských mužských osobních jmen podle českých vzorů

(přirazení ke vzoru se děje dle posledního písmene čínského jména; v příkladech jmen je na prvním místě standardní český přepis, na druhém místě přepis v čínské abecedě *pinyin*)

	1. pád	2. pád	3. pád	4. pád	5. pád	6. pád	7. pád	
PÁN	Tu Ken Du Gen Tu Keng Du Geng Li Ma Li Ma Li Sia Li Xia Li Kua Li Gua Li PO Li Bo Fu Pao Fu Bao Fu Piao Fu Biao Fu Suo Fu Suo Li Tu Li Du Li Mou Li Mou Li Siou Li Xiu Wang Er Wang Er	Tu Kena Du Gena Tu Kenga Du Genga Li Maa Li Maa Li Siao Li Xiaa Li Kua Li Gua Li Poa Li Boa Fu Paa Fu Baa Fu Piao Fu Biao Fu Sua Fu Sua Li Tua Li Dua Li Moua Li Moua Li Sioua Li Xiu Wang Era Wang Era	Tu Kenovi Du Genovi Tu Kengovi Du Gengovi Li Maovi Li Maovi Li Siaovi Li Xiaovi Li Kuovi Li Guovi Li POovi Li Boovi Fu Paovi Fu Baovi Fu Piaoovi Fu Biaoovi Fu Suovi Fu Suovi Li Tuovi Li Duovi Li Mouovi Li Mouovi Li Siouovi Li Xiuovi Wang Erovi Wang Erovi	Tu Kena Du Gena Tu Kenga Du Genga Li Maa Li Maa Li Siao Li Xiaa Li Kua Li Gua Li Poa Li Boa Fu Paa Fu Baa Fu Piao Fu Biao Fu Sua Fu Sua Li Tua Li Dua Li Moua Li Moua Li Sioua Li Xiu Wang Era Wang Era	Tu Kene! Du Gene! Tu Kengu! Du Gengu! Li Ma! Li Ma! Li Sia! Li Xia! Li Kua! Li Gua! Li Po! Li Bo! Fu Pao! Fu Bao! Fu Piao! Fu Biao! Fu Suo! Fu Suo! Li Tu! Li Du! Li Mou! Li Mou! Li Siou! Li Xiu! Wang Ere! Wang Ere!	Tu Kenovi Du Genovi Tu Kengovi Du Gengovi Li Maovi Li Maovi Li Siaovi Li Xiaovi Li Kuovi Li Guovi Li POovi Li Boovi Fu Paovi Fu Baovi Fu Piaoovi Fu Biaoovi Fu Suovi Fu Suovi Li Tuovi Li Duovi Li Mouovi Li Mouovi Li Siouovi Li Xiuovi Wang Erovi Wang Erovi	Tu Kenem Du Genem Tu Kengem Du Gengem Li Maem Li Maem Li Siaem Li Xiaem Li Kuem Li Guem Li Poem Li Boem Fu Paem Fu Baem Fu Piaoem Fu Biaoem Fu Suem Fu Suem Li Tuem Li Duem Li Mouem Li Mouem Li Siouem Li Xiuem Wang Erem Wang Erem	
zájmenně	Fu Te Fu De Fu Lie Fu Lie Fu Süe Fu Xue Ču Si Zhu Xi Ma Lü Ma Lü Lao-c' Laozi	Fu Teho Fu Deho Fu Lieho Fu Lieho Fu Süeho Fu Xueho Ču Siho Zhu Xiho Ma Lüho Ma Lüho Lao-c'ho Laoziho	Fu Temu Fu Demu Fu Liemu Fu Liemu Fu Süemu Fu Xuemu Ču Simu Zhu Ximu Ma Lümu Ma Lümu Lao-c'mu Laozimu	Fu Teho Fu Deho Fu Lieho Fu Lieho Fu Süeho Fu Xueho Ču Siho Zhu Xiho Ma Lüho Ma Lüho Lao-c'ho Laoziho	Fu Te! Fu De! Fu Lie! Fu Lie! Fu Süe! Fu Xue! Ču Si! Zhu Xi! Ma Lü! Ma Lü! Lao-c'! Laozi!	Fu Tem Fu Dem Fu Liem Fu Liem Fu Süem Fu Xuem Ču Sim Zhu Xim Ma Lüm Ma Lüm Lao-c'm Laozim	Fu Tem Fu Dem Fu Liem Fu Liem Fu Süem Fu Xuem Ču Sim Zhu Xim Ma Lüm Ma Lüm Lao-c'm Laozim	Fu Tem Fu Dem Fu Liem Fu Liem Fu Süem Fu Xuem Ču Sim Zhu Xim Ma Lüm Ma Lüm Lao-c'm Laozim
MUŽ	Fu Saj Fu Sai Fu Kuaj Fu Guai Fu Lej Fu Lei Fu Suej Fu Sui	Fu Saje Fu Saie Fu Kuaje Fu Guate Fu Leje Fu Leie Fu Sueje Fu Suie	Fu Sajovi Fu Saiovi Fu Kuajovi Fu Guaiovi Fu Lejovi Fu Leiovi Fu Suejovi Fu Suiovi	Fu Saje Fu Saie Fu Kuaje Fu Guate Fu Leje Fu Leie Fu Sueje Fu Suie	Fu Saji! Fu Sai! Fu Kuaji! Fu Guai! Fu Leji! Fu Lei! Fu Sueji! Fu Sui!	Fu Sajovi Fu Saiovi Fu Kuajovi Fu Guaiovi Fu Lejovi Fu Leiovi Fu Suejovi Fu Suiovi	Fu Sajem Fu Saie Fu Kuajem Fu Guatem Fu Lejem Fu Leiem Fu Suejem Fu Suiem	

Použitá literatura

Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

Knappová, Miloslava: K začleňování čínských osobních jmen do češtiny. In: Třísková, Hana (ed.): *Transkripce čínštiny*. Díl II. Praha, Česko-čínská společnost, 1999, s. 73–74. — : *Jak se bude vaše dítě jmenovat*. Praha, Academia, 2010 (5. oprav. vyd.).

— : *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec, AZ KORT, 2002 (2. vyd. 2008).

Kučera, Jiří – Zeman, Jiří: *Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině: anglická osobní jména*. Hradec Králové, Gaudeamus, 1998.

Pravidla českého pravopisu. Brno, Lingea, 2010 (1. vyd. 2008).

Romportl, Milan et al.: *Výslovnost spisovné češtiny II – Výslovnost slov přejatých*. Praha, Academia, 1978. *Slovník současné češtiny*. Brno, Lingea, 2011.

Třísková, Hana (ed.): *Transkripce čínštiny*. Díl I., II. Praha, Česko-čínská společnost, 1999.

Třísková, Hana: *Segmentální struktura čínské slabiky*. Praha, Karolinum, 2012.

Vochala, Jaromír: *Čínsko-český a česko-čínský slovník*. Praha, Leda, 2003.

Jazyková příručka Ústavu pro jazyk český AV ČR. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz> [navštíveno 4. 6. 2013].

Převodník pinyinů, SČP a Wade-Gilesova přepisu (Knihovna Akademie věd ČR). Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz/space/40/PCHINJIN/CINA> [navštíveno 10. 6. 2013].

Abstract

Chinese personal names within the context of the Czech language

Czech is a typical inflecting language. This brings numerous problems in accommodating foreign names in Czech texts (both written and spoken), Chinese personal names being no exception to the rule. The present article begins with a discussion on the structure of Chinese names, explaining the components *xing* and *mingzi*. The names used by the Chinese living abroad (the usage of an inverted order of the components, the usage of Western first names etc.) are addressed as well. The ways in which foreign personal names are accommodated within the context of the Chinese language are also briefly introduced. A substantial part of the article deals with the morphological accommodation of Chinese personal names within the context of the Czech language, namely through the declension of Chinese male names according to Czech nominal paradigms, and the derivation of feminine surnames from masculine surnames adding the suffix *-ová*, which is partly questionable in the case of Chinese female names. The problems of latinization are discussed (the options being either to utilize the Chinese *Pinyin* alphabet or the Standard Czech

Transcription), as well as the proper reading of names within the context of spoken Czech (the absolute phonetic accuracy is neither possible nor desirable). The article closes with a declension table for Chinese male names (the recommended forms are given both in the *Pinyin* alphabet and in the Standard Czech Transcription).

PhDr. **Hana Třísková**, Ph.D., absolvovala sinologii na FF UK. Poté dva roky studovala na Pekingské univerzitě. Je dlouholetou vědeckou pracovnící Orientálního ústavu AV ČR. Předmětem jejího zájmu je zvuková stavba moderní čínštiny a její praktická výuka. Řadu let vyučovala fonetiku čínštiny na FF UK.

PhDr. **Zdenka Heřmanová**, CSc. (nar. 1930) patří ke generaci sinologů, kteří vystudovali v 50. letech pod vedením prof. Jaroslava Průška. Přes tři roky pobývala na Pekingské univerzitě. Několik desítek let byla vědeckou pracovnící Orientálního ústavu AV ČR. Celoživotně se věnuje čínské lingvistice (zejména lexikologii) a též literatuře a jejím překladům (např. středověký román *Putování na západ* vydaný pod názvem *Opičí král*). Pod jejím vedením byl r. 1984 dokončen projekt devítidílného *Česko-čínského slovníku* (Academia 1974–1984), který r. 1991 získal Cenu Akademie věd.